

У НОВОМ САДУ У УТОРАК 28. ФЕБРУАРА 1895.

ГОД. XX.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 15.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Извали за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ПРОСЛАВА ПЕДЕСЕТОГОДИШЊЕГ РАДА ИВАНА Ј. ЗАЈЦА.

(Свршетак.)

Зајц се остави лаке бечке музике. И он и његови земљаци упознапше, да је штета, што своје лепе мотиве троши на плитке текстове бечких либретиста.

У то се време подигла хрватска опера у Загребу. Ваљало је наћи управитеља опери, и сви се сложно обратише на Зајца. Тако се дододи, да је већ 21. фебруара 1870. Зајц први пут ступио на капелничко место народнога позоришта у Загребу, да држи гају своју дражесну оперу „Месечарку“. Успех беше особити, а овација се ређала за овацијом. Зајц се настани стално у Загребу. На скоро за тим видимо у оперном репертоару до двадесет увећаних нових опере. Од тога времена до данас протекло је читавих двадесет и пет година.

Са годином 1870. почиње се ново доба стварања за Зајца. Он се приклонио оригиналним мотивима словенске народне музике, а оставио се предрасуда талијанских и немачких. За време од 25 година под његовим се рукама развила хрватска опера, тако, да је постала потребном. Музички је завод добио у Зајцу врсна управљача, сва хрватска певачка друштва нађоше у његовим делима душевне хране, а у њему своју руку помоћници.

До г. 1875. још ваља споменути велику му кантату: „Долазак Хрвата“, прекрасну романџу: „Вир“ и оперету: „Ухваћени Амор.“

Године 1875. а и после те године компоновао је Зајц попутнице и химне за сва готово хрватска певачка друштва. Број његових дела повећа се знатно. Већ до 1875. имао је 376 ора. Од других композиција треба споменути: „Пјевачки савез (збор)“, „Мали зборови за депу“, „Ластавицам“ (текст од Захара) и „Ругалица заљубљеном старцу“ (текст од Шеноа.) Године 1875. изда

Зајц свој први „Албум хрватских нацјева.“ У то доба спада и оригинална композиција: „Успомена на излет на Медведград дне 4. августа 1875. „Покојник проф. Пилар, проф. Ф. Марковић и Зајц пођоше тога дана на Медведград. Проф. Пилар, опојен красотом видика, испева песму, Зајц је на месту углазби и научи своје пријатеље, тако, да су је већ за сат певали.

Г. 1876. изготовио је Зајц своју највећу оперу: „Никола Шубић Зрињски“. Успех те опере беше велики. Кад Зајцу не би било ни што друго до популарности помогло, то би му сам његов „Зрињски“ пронео глас широм нашег света.

Како је „Зрињски“ био примљен, нека сведоче речи сувремене критике:

„Не налазимо доста речи да јавимо своју радост, што је то ново глајбено дело домаћега складатеља по једногласном суду критике и опћинства једногласно успело. Зајц је доживио на тај дан лепу славу и то нека му буде задовољштином за гдекој непријазан, коју је доживити морао. Опћинство га је поздравило правом буром, оркестар и „Коло“ посветише му красне венце, а од првих Хрвата добио је бројавну честитку. „Никола Зрињски“ бејаше у нашој глајбеној уметности гласан клик: „Е риг si шиове!“ па се надамо, да ће гласови занемити, који певану драму раде прогнати са нашега позоришта.“ Либрето написао је Х. Бадалић, пак је уз красоте глајбене „Зрињски“ пун красота песничких.

Прва се представа давала 4. новембра.

Г. 1884. приказивала се први пут опера: „Златка“, по либрету од А. Харамбашића. Та је опера сасвим израђена у стилу народном, како јој је и либрето из народа узет. Ту је

Зајц јасно показао како је наша народна гла-
ба завредила да се обраћује.

Г. 1886. обогати Зајц оперни репертоар хрватског позоришта с две комичне опере на име: „Госпође и Хусаре“ и „Афродита.“

За прославу Гундулићеве триставгодишњице састави Зајц музику к пастирској игри: „Дубравци“ (1888.) Ту је Зајц бацао на прегрите лепих а уједно карактеристичких мотива за идилску музику.

Година 1889. најплоднија је година Зајчева рада. Из величанствених кантата: „Војна слава“ „Влтава“ и „Море,“ долази комична опера: „Краљев хир“ и: „Женитба на пролитењу“ (пучка хрватска оперета).

Од осталих композиција Зајчевих ваља још споменути: „Нови сватовац,“ за други вокални концерат г. 1891., хрватски плесови (у 4 дела); Химна за изложбу, missa episcopalis,

исалам Давидов XXXI. и „Патер ностер (за алт и оркестар.)

Године 1892. изради Зајц велику кантату: „Сан летне ноћи на Кварнеру“, за два оркестара. Та кантата није још никде извођена.

Од Зајчева рада у задње две године ваља споменути: „Стабат матер“, компонирано у форми ораторија, Велику оркестралну трилогију, „Први грех“ (алегорична опера у 3 чина) и „Миса епископалис,“ посвећена надбискупу Прословићу.

Вреднији слављеник довришује управо сада нову оперу: „Армиду.“

Овде је укратко истакнут рад Зајчев. Нека дела његова покажу, колико нам вреди. Музички ће хисторичар данас сутра подробно показати њихову вредност и оценити заслуге дечнога слављеника нашег!

И С К И Ј И

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Јабука“, шаљива оперета из српског народног живота, у три чина, написао Веља М. Миљковић, компоновао Хуго Дубек.)

Исписао сам овај натпис од речи до речи са позоришне објаве а напомињем то изrekом, да не би пао грех и на моју душу, као да не зовем дете правим именом. Не ћу да испитујем, чија је сујета крива, те се „Јабука“ крешила оперетом, да ли либретистина или композитора, морам само и једног и другог подсетити на то, да оперета у модерном смислу није на жалост више оног што је још на почетку прошлог века добило име opéra comique а то је у први мањи била комедија с уметнутим несмама. Ова се дабогме после мало по мало проширила у музичком погледу те се све већма приближавала правој комичној опери, за коју је Мозарт у својој „Отмици из сараја“ створио углед, са дивном инвенцијом и свесношћу употребивши за драмско музички приказ сва средства већ подобро обрађене вештине певачке и оркестралне. То би била та комична опера, којој у осталом при свем имену јој не мора текст бити комичан, то је та комична опера, коју је свакако Дубек имао на уму, кад је

Миљковићев либрето узео да обради. Но било сад њему, било либретисти учинило се, да назив комична опера није тако звучан као шаљива оперета. Бадава, провирује и у једног и у другог fin de siècle. Само практично! Тривијално-бурлеска оперета, збрљана у приварници Жака Оfenбаха и Шарла Лекока, за којима се нададе читава поворка патуљастих епигона па се чак донекле захука и мелодијозни Јован Штраус, више именом својим уме да импонује, него, не до душе тако накинђурена, али зацело чисто умивена и пристојно одевена умиљата чеда генијалнога Мозарта и скромнога па баш с тога и тако небођивога Лорцинга. Но не ник тако! Нама Србима још не требају Оfenбахијаде. Ја бар у име непоквареног још српског укуса, који је доста и поводљив а и онако му доста прете са стране штетни утецаји, протестујем и против имена: оперета. Тог имена нема а и не треба да га буде у српском уметничком календару, у који ваља из туђине канонизовати само оно, што не вређа лепи укус.

Да се разумемо. Реч је овде о имену. Да је „Јабука“ на крштењу добила име: шаљива игра, или макар и лакридија из српског народног

живота с певањем, ја бих до душе и онда замерио оним бројевима Дубекове партитуре, који својим сентименталним калибром овде пристају као песница на око, но у главном бих морао признати, да је музика у „Јабуци“ свежа, где где умиљато несташна а свугде привлачи и задобија баш тим, што је једноставна и уме да се улаже уву. Ето на пример увертира са својим импетуозним алегром, па са нежним мотивом, који се после јавља у првом финалу, и са карактеристичним колом. То је без поговора нешто красно и свакако достојно прикладнијег предмета, но што је Миљковићева „Јабука“. Женски терцет на почетку прве радње спада до душе међу оне сентименталне бројеве у партитури, но лепо се даје чути, а што је прошао без ефекта, то зацело није крив Дубек, него она наша стара, чак бих да речем специјално српска, процедура с прасетом пред Божић. Други квартет првог чина („Ма шта било —“), ансамбл („У апс, у апс —“) и купле сеоског брице Миде са скакутавим рефреном по тону и по свој својој обради добро одговарају ситуацији и карактерима. За остале пак бројеве, нарочито за оне силне Радивојеве љубавне тужаљке и оба плачевна дујета — све сам овејан анданте и андантине — не могу то рећи. Но за последњи финале не могу друго рећи, до да се амо забунио баш као и Пилат у символ хришћанске вере. Миленкова хајдуčка даворија „Ој Ђурђев дане жељени бране“ (а не брале, као што чујмо тога пута с позорнице) са тобоже дотеранцем текстом у облику звучна мешовита збора у устима сељана, који су се скupили на јабуку срећним младенцима! Но, а те ваљда само за то, што је Ђурђев дан случајно, осим рочишта за хајдучки састанак, још и крено име младина бабајка.

Кад бисмо пред собом имали скромну шалу из српског народног живота, зачињену песмом и игром, били бисмо донекле задовољни Дубековом музиком но Миљковићевим текстом никако. Мршава радња, старе досетке, типови у нас већ до досаде често обрађени — ето то је сва Миљковићева „Јабука“.

Приказ је био од округлијих Коло се у два маха играло баш помамно, а за оно, што је од певања отишло у тартањ, обилно нас је отштетио Марковић својим несавладивим, јасним и вештим громом.

Г.

СИТНИЦЕ.

(Практичне новине.) Амерички лист „Чувар Ст. Луја и Куинти“ донео је на првом месту ову објаву: „Поштованим читаоцима! Попшто смо са више страна извештени, да многи фармери за време летњих пољских радова не до спевају да читају наш лист, ми смо дуго премишљали, како би тим нашим читаоцима ма како накнадили новац, што га за наш лист плаћају лети, а не могу да га читају. И на послетку смо се досетили, за те претплатнике а за време пољских радова штампајемо наш лист на артији за утамањивање мува и других инсеката. Довољно је само поквасити такву артију, и посугти је шећером, па су муви пропале. Ако муви одмах не буду цркавале, то не ће бити кривица до артије већ до мува, јер је артија са свим добра. Примедба. Наше колеге новинаре молимо, да нам не подражавају у овоме, јер смо од надлежних тражили већ патент за наш проналазак.“

(Досадно). У једној са свим отменој кући пролазаше кроз салоне гост у фраку и белом оковратнику. На лицу му исписана неизмерна досада. Наједарел га, као неком инстинктивном симпатијом, привуче себи одлична изгледа човек, који се у велико напрео, да притажи зевање.

- Како је овде ужасно досадно! — рече први.
- Просто страшно! — одговори други.
- Па како би било да идемо?
- Та ја бих хтео, али не могу.
- А као за што?
- За то, што сам ја домаћин!

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

Ред позоришних предетава.

У четвртак 2. (14.) марта: „Ултимо.“ Шаљива игра у 4 чина, од Мозера. (Реприза с новом поделом улога)

У петак 3. (15.) марта: „Дојчин Петар.“ Драмски спев у 3 чина, од М. Савића. — Пре тога: „Партија Шикета.“ Шаљива игра у 1 чину, превео Ф. Оберкнегевић.

У суботу 4. (16.) марта: „Краљевић Марко и Арапин.“ Историјска слика у 5 чинова, с певањем и играњем, написао В. Миљковић. (Представа за децу у 4 састанта после подне са знатно обављеним ценама).

У недељу 5. (17.) марта: „Саћурица и шубара.“ Позоришна игра у 4 чина, с певањем и играњем, од Илије Округића Сремца.

Издаје управа срп. нар. позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРНИШТВО

15. Представа. **У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ.** у претплати 12.

у Новоме Саду, у уторак 28. фебруара (12. марта) 1895:

ЧАША ВОДЕ.

Историјска шаљива игра у 5 чинова, од Е. Скриба, превео В. В. — Редитељ: Добриновић.

ОСОБЕ:

Краљица Ана	—	—	—	С. Вујићка.
Војводкиња Малброка	—	—	—	Д. Ружићка.
Виконт Хенрі Сен Жан Бонброк	—	—	—	Ружић.
Мешем, заставник телесне страже	—	—	—	Васиљевић.
Ебигајила, братична војводкињина	—	—	—	М. Марковићка.

Маркиз Торен, посланик Лудвига XIV,	—	—	—	Николић.
Томсон, пријавитељ у краљичној соби	—	—	—	Душановић.
Члан сабора	—	—	—	Илић.
Албемарлова	—	—	—	Д. Васиљевићка.
Алберкромбијева	—	—	—	Ј. Весићева.

Због болести С. Бакаловићке не може се приказати за данас заказани комад: „Брачна срећа“.

Војнички свирачки збор 70. варадинске пешачке пуковније свираче ове комаде: 1. Увод у оперету: „Ноћ у Млеткама,“ од Штрауса. — 2. Смеса из оперете: „Der Obersteiger,“ од Целера. — 3. Fackeltaanz,“ од Мајербера. — 4. „Вечерњача,“ идила од Ајленберга. — 5. Доницети: Фантазија из опере: „Лукреција Борџија.“

Улазне цене: Ложа у партеру: 6 фор. — Ложа у I. спрату: 5 фор. 50 нов. — Седиште у паркету у I. и II. реду: 1 фор. 20 нов. — Седиште у паркету: у III. IV. V. VI. реду: 1 фор. — Седиште од VII.—XII. реда 80 нов. — Седиште на балкону у I. реду: 1 фор. 20 нов. — Седиште на балкону у II. реду: 80 нов. — Седиште на балкону у III. IV. реду: 50, за ћаке 30 нов. — Седиште на галерији у I. реду: 40 нов. У II. реду 30 нов. — Стajaње 40 нов. — Стajaње на I. галерији: 30 нов. — на II. 20 нов.

Улазнице могу се добити у књижари Браће М. Поповића од 9—12 сахата пре подне и од 3—5 сахата после подне и после на каси.

Болују: Ј. Добриновићка. С. Бакаловићка.

Почетак тачно у $7\frac{1}{2}$ свршетак у $10\frac{1}{2}$ сахата у вече.